

3

**Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle
valtuutettu Pia Pakarisen ym. aloitteesta vanhemmuuden tuen mal-
lin rakentamisesta**

HEL 2024-007938 T 00 00 03

Lausuntoehdotus

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antaa asiasta seuraavan lausunnon:

Valtuustoaloitteessa esitetään, että lasten ja nuorten pahoinvointia on ryhdyttävä korjaamaan kasvatuksen ja koulutuksen, sosiaali-, terveys- ja pelastus-, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan sekä vanhempien tiiviimmällä yhteistyöllä. Tämän työn toteuttamiseksi ehdotetaan muun muassa toimialojen yhteisen vanhemmuuden tuen mallin rakentamista, toimialojen yhteistyön lisäämistä sekä kaupungin tukemien urheiluseurojen haastamista varmistamaan ja mahdollistamaan harrastaminen niille lapsille ja nuorille, joiden vanhemmilla ei ole tähän resursseja.

Helsingin kaupunkistrategia linjaa monin tavoin lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä sekä edistää kotouttamista ja yhdenvertaisuutta sekä tukee liikunnan ja vapaa-ajan merkitystä asukkaiden hyvinvoinnille. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla on käytössä monenlaisia tapoja tukea perheitä ja vanhemmuutta sekä toteuttaa yhteistyötä, joista on esimerkinomaisesti muutamia nostettu tähän lausuntoon.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta katsoo tärkeäksi aloitteen vanhemmuuden tukemisesta kaupungin toimialojen, vanhempien sekä muiden sidosryhmien, kuten yhteisöjen ja järjestöjen yhteistyönä. Minkään yksittäisen mallin ei kuitenkaan nähdä tyhjentävästi vastaavan kaikkien perheiden ja vanhempien tarpeisiin. Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta katsoo tärkeäksi yhteistyön ja tiedon levittämisen niin toimialan sisällä kuin kaupunkitasoisesti ja siten kannattaa näiden erilaisten rakenteiden, toimintamallien ja prosessien kokoamista yhteen.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta painottaa, että kolmannen sektorin toimijoiden harrastustoiminnassa ilmenevän segregaaation ehkäisemiseksi avustuksiin tarvitaan lisärahoitusta ja nykyisen rahoituksen uudelleen kohdentamista. Tarkoitus on saada kolmannen sektorin toimijat ja muut sidosryhmät sitoutumaan järjestämään toimintaa kaupunkiudistusalueilla ja niiden kaltaisilla alueilla sekä osana segregaaation ehkäisyä toimiala kohdentaa näille alueille sekä toimenpiteitä että rahoitusta vuoden 2025 talousarvioehdotuksen mukaisesti. Lisäksi Harrastamisen

Suomen malliin tulisi ohjata lisärahoitusta erityisesti sosioekonomisesti heikompien alueiden harrastamisen määrän lisäämiseksi.

Kaupungin toimialojen yhteinen Vanhemmuuden tuen -malli

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta toteaa, että yksittäisen ja kaikenkattavan toimintamallin ei nähdä vastaavan riittävällä tavalla perheiden ja vanhempien erilaisiin tarpeisiin, vaan kannatettavampaa on jatkaa ja tukea erilaisia toimintatapoja ja prosesseja, joilla voidaan kohdentummin lähestyä perheiden erilaisia tarpeita. Esimerkiksi perhe, joissa on alle kouluikäisiä lapsia, on todennäköisemmin erilaisten haasteiden äärellä kuin taas perhe, jossa on teini-ikäisiä nuoria. Ja vastaavasti haavoittuvassa asemassa olevat perheet ja vanhemmat tarvitsevat omanlaistaan, heidän tarpeistaan lähtevää tukea.

Kulttuurin ja vapaa-ajan sekä kasvatuksen ja koulutuksen sekä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen toimialalla on käytössään HYVÄ-malli, jonka avulla tuetaan lasten ja nuorten hyvinvointia ja sen avulla voidaan keskustella hyvinvoinnista kokonaisvaltaisesti. Malli muistuttaa työskentelemään lapsi- ja voimavarakeskeisesti sekä huomaamaan jo varhaisessa vaiheessa mahdolliset haasteet ja tuen tarpeet lasten ja nuorten elämässä. Tavoitteena on lisätä ja helpottaa yhteistyötä perheiden, ammattilaisten ja eri palvelujen välillä. Esimerkiksi kirjastopalvelukokonaisuus järjestää vuoden 2024 aikana osana tätä mallia kaikissa kirjastoissa jonkin osallistavan teon tai tapahtuman ja vastaavasti kulttuuripalvelukokonaisuus kouluttaa 5x2 -taideopetusta opettavat taidekasvattajat ja -opettajat siihen, miten voidaan edistää yksinäisyyden vähentämistä.

Nuorisopalvelukokonaisuudessa tehdään muun muassa kohdennettua nuorisotyötä, josta yhtenä esimerkkinä on Luotsi-toiminta. Sen tavoitteena on lisätä nuoren valmiuksia, mahdollisuuksia ja toimintakykyä erilaisissa ympäristöissä sekä tarjota nuorelle myönteisiä kokemuksia ja löytää mielekästä tekemistä vapaa-ajalle. Nuorten vanhemmat ovat tärkeä osa nuoren tukiprosessia ja suunnitelmallisen tuen prosesseissa vanhempia autetaan ja ohjataan tukemaan nuorta hänen kasvussaan ja kerrotaan esimerkiksi erilaisista tarjolla olevista palveluista. Lisäksi nuorisopalvelukokonaisuudessa luodaan uusia tapoja rakentaa suhteita kaupunki-uudistusalueiden ja etsivässä nuorisotyössä koko kaupungissa nuorten perheisiin ja yhteisöihin sekä kotoutuviin nuoriin osana kaupungin kotoutumisen edistämisen toimenpiteitä, niin kutsutussa kotorahoituksen hankkeessa. Nuorisotyössä ideoidaan ja kokeillaan uusia työtapoja toiminnan muuttamisesta inklusiivisemmaksi ja nuorille pyritään löytämään heille itselleen sopivaa ja mielekästä tekemistä vapaa-ajalle.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan yhteinen Moniääninen Helsinki -hanke toteutettiin kaupunkiuudistusalueilla vuosina 2022–2023. Tavoitteena oli muun muassa perheiden tietojen lisääminen ja osallistaminen kulttuurin ja vapaa-ajan sekä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan palveluista sekä tukea vanhemmuutta ja hyvinvointia. Toimenpiteenä oli muun muassa somalin- ja arabiankieliset vanhempainryhmien järjestäminen. Lisäksi Kulttuurin kummilapset -toiminta muotoiltiin vastaamaan paremmin muunkielisten perheiden tarpeita. Tällä hetkellä Kulttuurin kummilasten viestintää tehdään kolmella kielellä ja verkkosivuilta perustiedot toiminnasta löytyvät 16 kielellä. Keväällä 2024 toiminnalla oli mukana lähes 19 000 perhettä.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta katsoo, että vanhemmuuden tukena tulee käsittää myös vanhempien ja lasten yhteinen vapaa-ajan toiminta, joka lisää vanhempien ja lasten välistä myönteistä vuorovaikutusta. Esimerkiksi Annantalon tuottama maksuton Taideneuvola ja Tehdään taidejuttuja -toiminta innostaa ja opastaa helsinkiläisiä lapsia ja heidän aikuisiaan tekemään ja kokemaan taidetta yhdessä. Liikuntapalvelut tukevat perheiden yhteistä liikuntaharrastamista tarjoamalla perheille viikoittaista maksutonta ja omatoimista Perhehulina-toimintaa, joissa perheen aikuiset ja lapset pääsevät yhdessä liikkumaan.

Yhteistyö vanhemmuuden tukemiseksi kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta vahvistaa aloitteessa esiin nostetut huomiot, että koulut ja oppilaitokset eivät voi yksin ratkaista yhteiskunnallisia haasteita, jotka ehkäisevät lasten ja nuorten hyvinvointia vaan muiden toimialojen täytyy tuoda osaamisensa avuksi sekä lasten ja nuorten elämää on katsottava kokonaisuutena. Yhteistyötä tehdään kaupungilla toimialojen sekä eri sidosryhmien, kuten järjestöjen, sekä vanhempien kanssa, mitä on toki hyvä tiivistää entisestään. On myös huomioitava, että kaikkia nuoria ei saada kiinni kouluissa tapahtuvan viestinnän kautta. Vapaan hakeutumisen palveluissa on myös keskeistä, että vanhemmat luottavat lapsille tarjottuihin palveluihin ja että heidän lastensa on turvallista niihin hakeutua.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa toteutetaan tiiviissä yhteistyössä koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä, jossa koulujen ja nuorisotyön ammattilaiset ohjaavat yhdessä kohdennetun tuen ryhmiä eri alueiden tarpeiden mukaisesti. Toimintaa toteutetaan koulun epävirallisella puolella sekä osana virallista hyvinvointi- ja kasvatustehtävää. Lisäksi nuorisotyöntekijät vastaavat vanhempien suoriin yhteydenottoihin, joissa toivotaan tukea omalle nuorelle, esimerkiksi yksinäisyyteen, kaverisuhteisiin, vapaa-ajan tekemiseen ja harrastuksiin liittyen.

Kaupungin kirjastojen ja koulujen välille on muodostunut vakiintunut toimintamalli, jossa jokainen helsinkiläinen lapsi käy kirjastossa vähintään kolme kertaa peruskoulutaipaleensa aikana. Mallia ollaan laajentamassa kattamaan myös viides luokka sekä toinen aste. Yhteistyö päiväkotien kanssa on myös tiivistä. Kirjastopalvelukokonaisuus tukee myös lasten ja nuorten koulunkäyntiä järjestämällä läksykerhoja ja perheitä järjestämällä esimerkiksi pienten lasten vanhemmille vauva- ja taaperotuokioita. Ja vastaavasti arkisin kulttuuripalvelukokonaisuuden pääkohderyhmät ovat varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen ryhmät.

Kirjastot ja kulttuurikeskukset ovat myös tärkeitä vapaa-ajanviettopaikkoja lapsille ja nuorille, mitä varten panostetaan yhä voimakkaammin siihen, että lapsille ja nuorille olisi tarjolla turvallinen tila, jossa he voivat asioida ja oleilla. Tähän pyritään muun muassa teemmällä turvallisemman tilan periaatteita asiakkaita osallistamalla sekä tiivistämällä yhteistyötä koulujen ja nuorisopalvelukokonaisuuden kanssa.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan omista ja yhteistyössä tuotetuista palveluista viestitään koulujen kautta. Esimerkiksi kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan palvelukokonaisuuksien ja muiden alueellisten toimijoiden yhteistyössä tuottamaa Operaatio Pulssi -harrastustoimintaa on tarjolla eri asuinalueen lapsille ja nuorille. Toiminta auttaa nuoria ja perheitä löytämään maksuttomia harrastuksia. Tästä maksuttomasta matalankynnyksen periaatteella toimivasta harrastustoiminnasta tiedotetaan vanhempia koulujen kotisivuilla monikielisillä Wilma-viesteillä.

Sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelun toimialan laatima matalan kynnyksen palvelumalli on käytössä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan palveluissa. Palvelumalliin on koottu yhteen lasten, nuorten ja perheiden palveluja, joita ammattilaiset voivat hyödyntää suunnitellessaan ja järjestäessään lapselle ja hänen perheelleen heidän tarvitsemaansa tukea. Lisäksi yhteistyötä tehdään Kestävän kasvun Hyvinvoiva Helsinki -projektissa, jonka tarkoituksena on muun muassa parantaa ja sujuvoittaa asiakkaiden palveluun pääsyä. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tehtävänä on kehittää puheeksi oton työkaluja ja koota digitaaliselle palvelutarjottimelle toimialan sekä kolmannen sektorin hyvinvointia ja terveyttä edistäviä palveluita, joihin voidaan ohjata heitä, jotka niistä eniten hyötyvät.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan palvelut vanhemmuuden ja harrastamisen tukena

Aloitteessa todetaan, että kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala voisi konkreettisesti haastaa kaupungin tukemia urheiluseuroja varmistamaan ja mahdollistamaan harrastamisen niille lapsille ja nuorille, joiden van-

hemmillä ei ole tähän taloudellisia ja/tai sosiaalisia resursseja. Lisäksi todetaan, ettei kaikki vanhemmat kykene tukemaan harrastamista ja liikkumista siten, että lapsi ja nuori kiinnittyisi positiiviseen vapaa-ajan toimintaan.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta toteaa, että toimiala yhdessä järjestötoimijoiden kanssa pyrkii ehkäisemään eriytymistä sekä tukemaan niitä perheitä, joilla ei ole taloudellisia tai sosiaalisia resursseja mahdollistamaan lasten ja nuorten harrastamista. Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta on päättänyt vuoden 2025 kaupunkiyhteisten tavoitteiden toimenpiteistä 10.9.2024 § 136 kokouksessaan. Kaupunkiyhteisenä segregaaation ehkäisemisen tavoitteena on vähentää eroja nuorten toimintakyvyssä ja tulevaisuuden näkymissä eri väestöryhmien välillä, mitä kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala edistää parantamalla matalan kynnyksen vapaa-ajan ja harrastustoiminnan saavutettavuutta yhteistyössä yhteisöjen ja muiden toimijoiden kanssa kiinnittämällä erityistä huomiota maahanmuuttajataustaisten tyttöjen tavoittamiseen.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta painottaa, että harrastustoiminnan segregaaation ehkäisyn edistämiseksi tarvitaan avustustoimintaan sekä lisärahoitusta että nykyisen rahoituksen pysyvää uudelleen ohjausta, minkä tarkoituksena on sitouttaa kolmannen sektorin toimijoita järjestämään toimintaa muun muassa kaupunkiuudistusalueille ja niiden kaltaisille alueille. Pysyvää rahoitusta tarvitaan siksi, että määräaikaisen rahoituksen päättyessä yleensä toimintakin päättyy.

Osana liikunta- ja urheiluseurojen kanssa tehtävää yhteistyötä segregaaation ehkäisemiseksi liikuntapalvelukokonaisuus järjestää yhteistyössä Kisakallion urheiluopiston ja liikunta- ja urheiluseurojen kanssa syksyllä 2024 monimuotoisen seuratoiminnan koulutuskokeilun. Koulutuksen teemoilla pyritään haastamaan seuratoimijoita kehittämään seuratoimintaa siten, että seuratoiminta tavoittaisi jatkossa aiempaa paremmin moninaiset helsinkiläiset sekä tyttöharrastajat. Koulutus on osallistujille maksuton.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta toteaa, että järjestökentällä on useita vähävaraisten lasten ja perheiden tukimuotoja. Esimerkiksi Icehearts, Sos lapsikylä (unelmista totta), Tukikummit ja Pelastaa lapset ry (Sporttikummi) tukevat vähävaraisia perheitä, lapsia ja nuoria liikunnan harrastamisessa. Liikunta- ja urheiluseuroilla voi lisäksi olla omia tukimuotoja haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten harrastamisen tukemiseksi esimerkiksi alhaisempien jäsenmaksujen muodossa hakemusten perusteella.

Harrastamisen Suomen malli Helsingissä

Aloitteessa todetaan, ettei Harrastamisen Suomen malli ole kyennyt ratkaisemaan kokonaisuutta varmistamaan ja mahdollistamaan harrastamista kaikille lapsille ja nuorille, erityisesti heille, joiden vanhemmillä ei ole tähän resursseja.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta toteaa, että Harrastamisen Suomen mallin perustehtävänä Helsingissä on tuottaa laadukkaita, maksuttomia harrastuksia koulupäivän jälkeen Helsingin koulujen 3.–9.-luokkalaisille oppilaille. Harrastuksia tuotetaan ministeriön rahoitusperusteiden mukaisesti kaikille kouluille, minkä lisäksi Helsinki panostaa segregaaion ehkäisyyn ja vahvistaa harrastusten määrää tarveperusterahoitteisilla kouluilla ja kaupunki-uudistusalueilla. Harrastamisen yhdenvertaisuutta tuetaan tarjoamalla kaikkiin kouluihin harrastuksia kolmen korin periaatteella; kulttuurisia, liikunnallisia ja digi & muita harrastuksia. Näin oppilaiden toiveet tulevat laajasti huomioitua.

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta korostaa, että Harrastamisen Suomen malliin tulisi ohjata lisärahoitusta erityisesti sosioekonomisesti heikompien alueiden harrastamisen määrän lisäämiseksi. Harrastamisen Suomen malli on osoittautunut menestykseksi, erityisesti jos sitä tarkastellaan ryhmiin ilmoittautumisen ja saadun palautteen kautta. Toimintaa toteutetaan viikoittain 459 harrastusryhmässä ja mukana on lähes 8 000 oppilasta. Asiakaspalautteen perusteella harrastukset tavoittavat yli 50 prosenttisesti oppilaita, joilla ei ole yhtään tai vain yksi muu harrastus. Harrastuksiin osallistujat ovat antaneet säännöllisesti kiitettävää palautetta ja palautteissa korostuvat vastaukset ”on kivaa” ja ”olen saanut uusia kavereita ja oppinut uusia taitoja”.

Vuoden 2024 syksystä alkaen aiemmin liikuntapalvelukokonaisuuden järjestämät EasySport-tunnit ovat siirtyneet osaksi Harrastamisen Suomen malli -kokonaisuutta ja siten laajentavat lasten ja nuorten harrastamisen mahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä. Lisäksi liikuntapalvelukokonaisuus järjestää jatkossakin yhteistyössä kumppaneidensa kanssa myös alakoululaisille soveltavaa liikuntaa, aloitusryhmiä vähän liikkuville alakouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen, erityisesti tytöille suunnattua kausitoimintaa sekä loma-aikojen tapahtumia.

Lapsivaikutusten arviointi

Vanhemmat ovat lapselle tärkeitä ja perheen tilanne heijastuu lapsen hyvinvointiin. Siten panostamalla lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin sekä tarvittavaan vanhempien tukeen vahvistetaan myös tulevaisuuden hyvinvointia. Oikea-aikainen, ennaltaehkäisevä sekä perheen ja vanhempien tarpeeseen vastaava oikeanlainen tuki, huomioiden myös perheen ja lapsen kieli- ja kulttuuritaustan, vaikuttaa myönteisesti lapseen ja hänen kasvuympäristöönsä. Olennaista on huomioida

8.10.2024

Asia/3

da, että eri perheillä on erilaisia tarpeita, joihin tulee pystyä joustavasti ja helposti vastaamaan. Mahdollisesti liian yksityiskohtaiset tai vastavasti liian laajat ja ehkä irralliset prosessikaaviot, joihin jokaisen tulisi pystyä kiinnittymään, voivat lopulta jättää jonkun kokonaan ulkopuolelle ja tätä on syytä pyrkiä välttämään.

Vanhemmuuden tukea on myös vanhempien ja lasten yhteinen, ohjattu vapaa-ajan toiminta, joka lisää vanhempien ja lasten välistä myönteistä vuorovaikutusta ja luottamusta lasten kykyihin, antaa vanhemmille mahdollisuuden hengähtää ja verkostoitua keskenään ja siten vahvistaa lasten turvallisten aikuisten määrää. Kaupungin lisäksi on paljon muitakin toimijoita, jotka järjestävät hyvää toimintaa ja omalla toiminnallaan tukevat vanhempia ja perheitä.

Esittelijän perustelut

Kaupunginkanslia on pyytänyt kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalta lausuntoa 31.10.2024 mennessä valtuutettu Pia Pakarisen ja 24 muun valtuutetun aloitteeseen vanhemmuuden tuen mallin selvittämiseksi kaupungin toimialojen yhteistyönä. Aloite kokonaisuudessaan on liitteenä.

Asiasta on pyydetty lausunto myös kasvatus- ja koulutuslautakunnalta sekä sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnalta.

Esittelijä

kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja
Juha Ahonen

Lisätiedot

Tanja Tuominen, erityissuunnittelija, puhelin: 09 310 50674
tanja.tuominen(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuustoaloite 29.05.2024 Pakarinen Pia ALOITE VANHEMMUUDEN
TUEN MALLIN RAKENTAMISESTA

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano